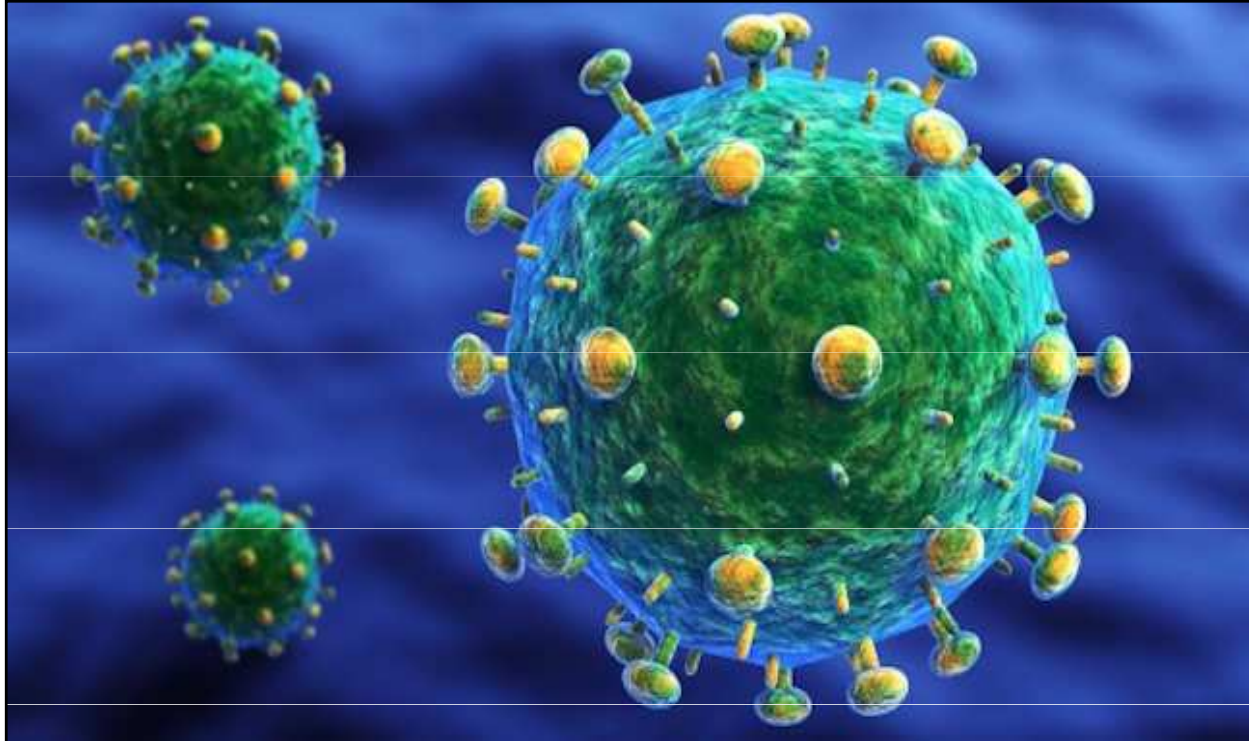

Infekce HIV

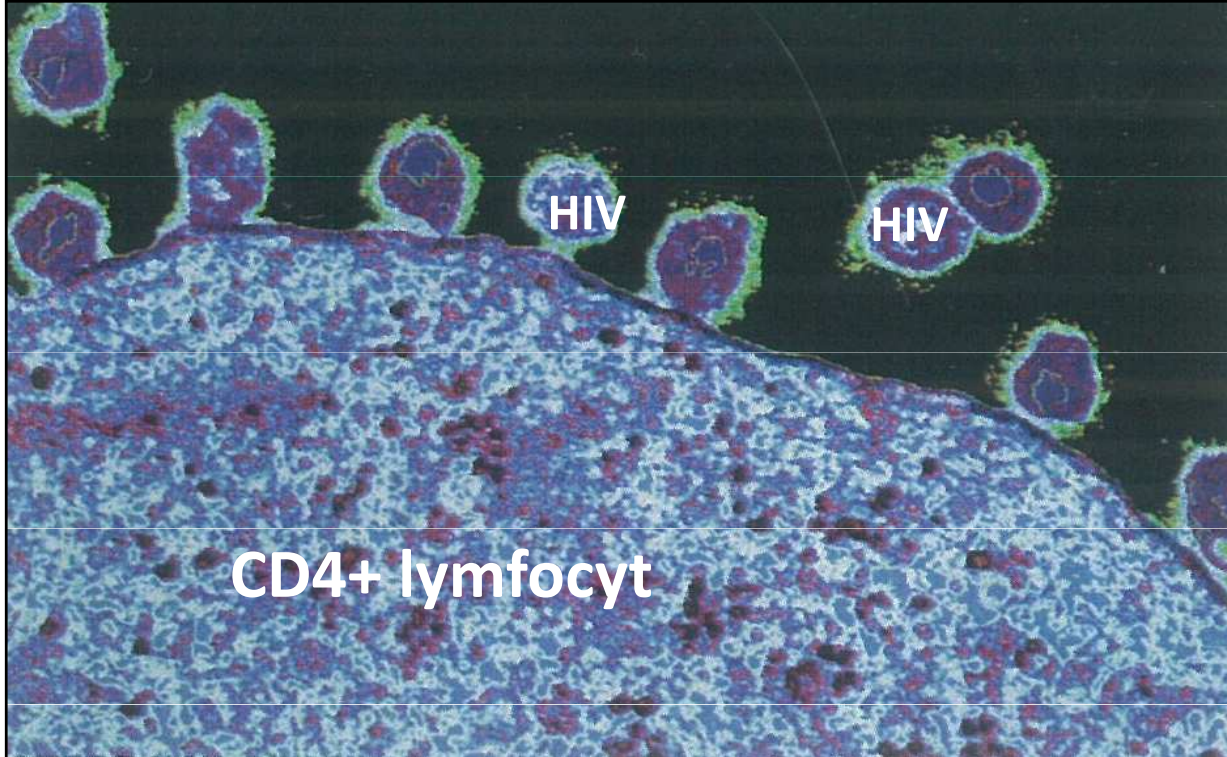
Svatava Snopková

Klinika infekčních chorob FN Brno a LF MU Brno

4/2020

- Infekce **lidským virem imunodeficiency (HIV)**
  - Dosud největší pandemie v historii lidstva
  - Pokračuje stále dál...
- WHO
  - Od začátku pandemie > 78 mil lidí nakaženo HIV
  - > 40 mil lidí zemřelo v důsledku HIV/AIDS
  - Počet reálně nakažených a reálně zemřelých daleko vyšší

Lidský virus imunodeficiency (HIV)

- Primárně napadá **buňky imunitního systému (CD4+ lymf., Th lymf.; první linie celulární imunity)**
- Množí se v lymfocytech, ze kterých se uvolňuje zralý virus
- CD4+ lymfocyty podléhají lyze a klesá jejich počet
- Klesá výkonnost imunitního systému , která progreduje
  - Stav končí smrtí

Původ HIV

- Rovníkové Kongo
- Specifický ekosystém těžko dostupných rovníkových pralesů

- Těsné soužití domorodých obyvatel s přírodou

- U šimpanzů a mangabejů
  - Onemocnění imunitního systému – opičím virem imunodeficiency (SIV)
  - Onemocnění SIV u primátů – podobné infekci HIV u lidí

- Nakažení primáti – součást tamní běžné stravy

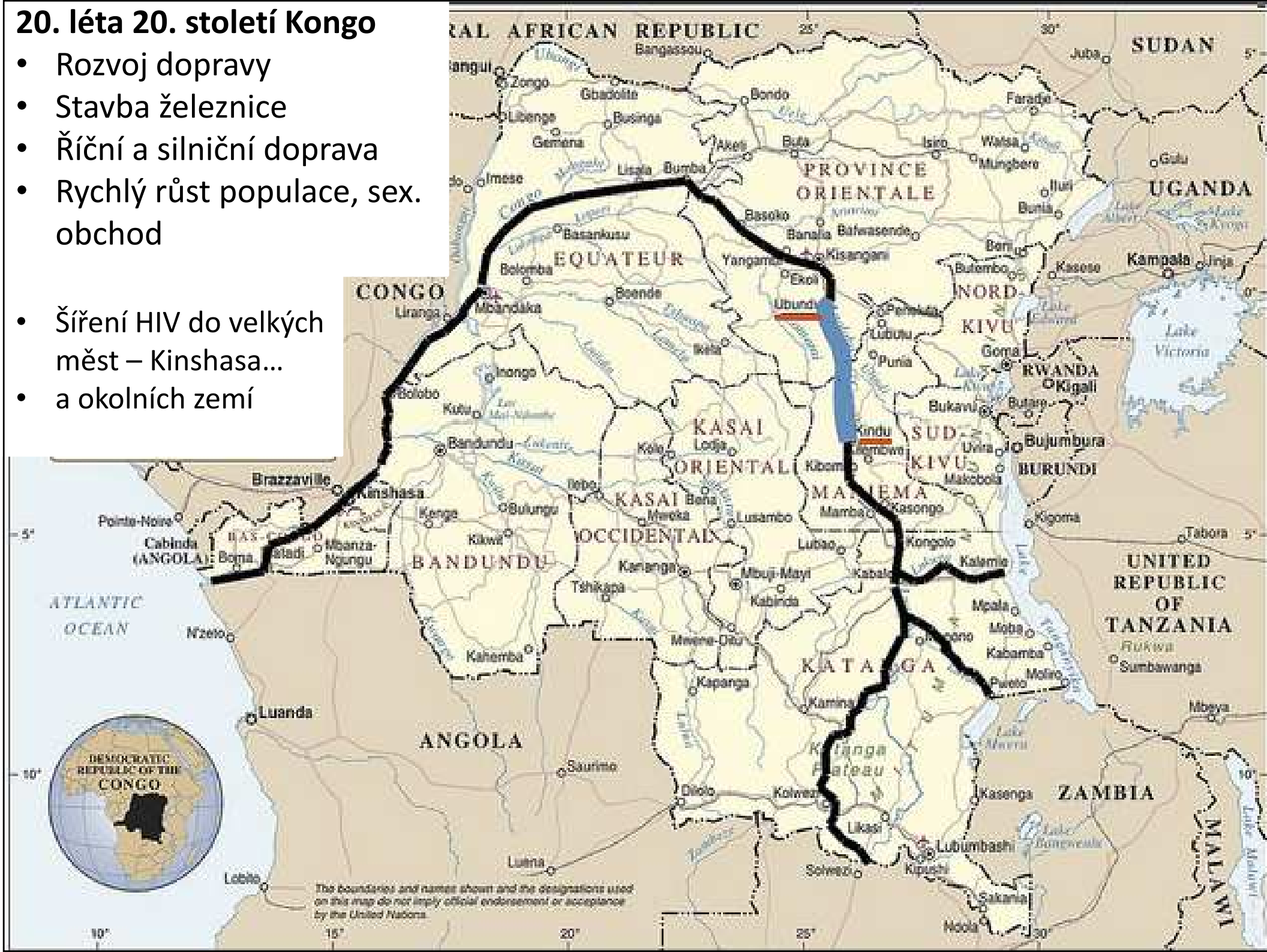
Nákaza lidí – konzumací nakaženého masa

- Poraněním při zpracování nakaženého masa
- Překonání mezidruhové bariéry
opice → člověk
- SIV prodělal malou změnu svého genomu
- Domestikoval u člověka- HIV

20. léta 20. století Kongo

- Rozvoj dopravy
- Stavba železnice
- Říční a silniční doprava
- Rychlý růst populace, sex. obchod

- Šíření HIV do velkých měst – Kinshasa...
- a okolních zemí

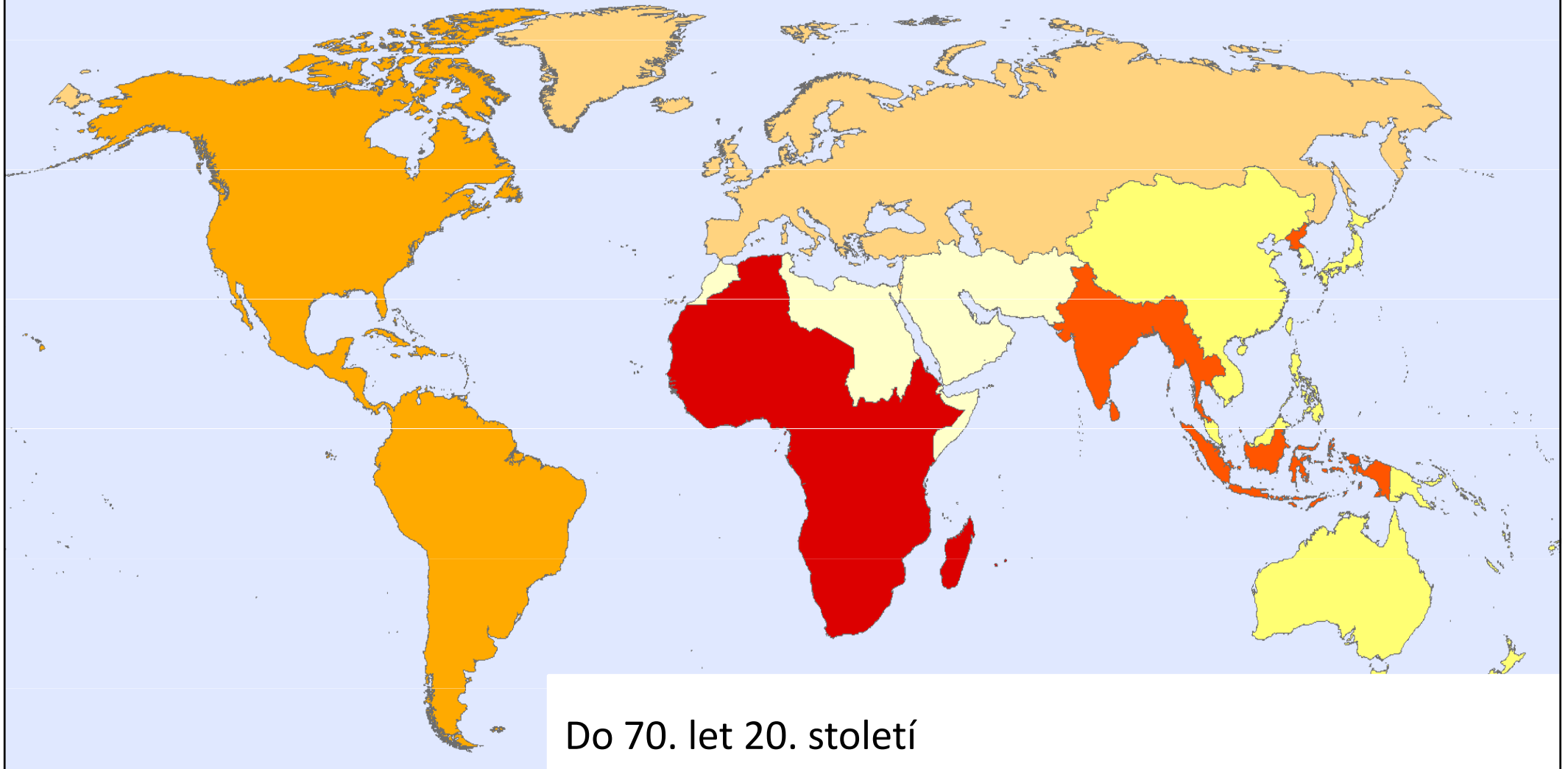
20. léta 20. století

- Retrospektivní analýza vzorků krve – nejstarší HIV+ vzorek krve – z r. 1959 od člověka z Kinshasy

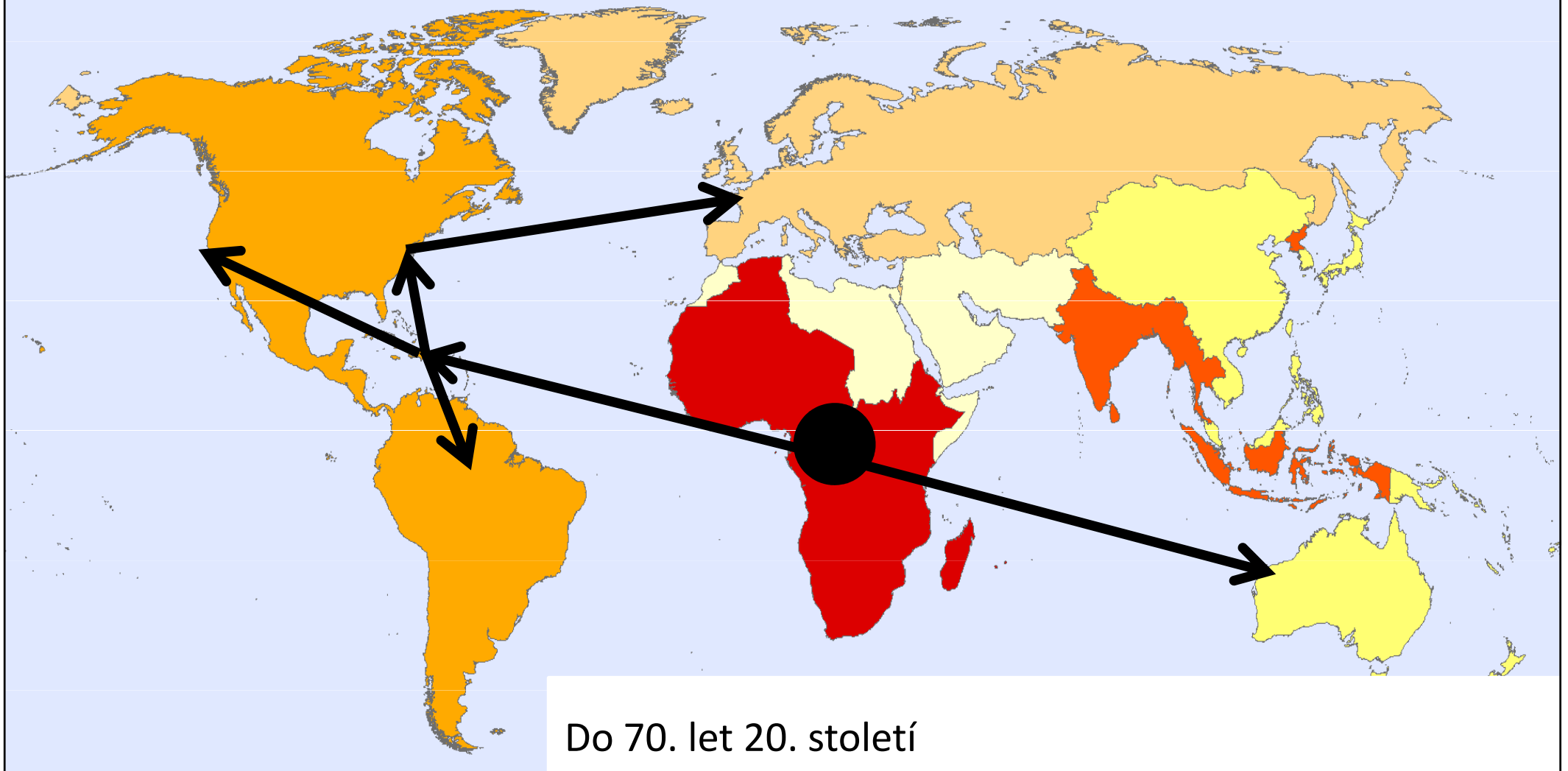
Šíření infekce HIV

Do 70. let 20. století

- Sporadické nerozpoznané případy

Šíření infekce HIV

Do 70. let 20. století

- Sporadické případy

Konec 70. let 20. století

- Na všechny kontinenty

r. 1981 – nový syndrom

U mladých, dosud zcela zdravých lidí

- **San Francisco, New York**
  - Vzácny zánět plic (Pneumocystová pneumonie)
  - Vzácne nádorové onemocnění (Kaposiho sarkom)
- Hluboký imunodeficit nejasného původu
- **GRID** (Gay-Related Immune Deficiency)

r. 1981 - 1982 další kategorie nemocných

- Intravenózní uživatelé drog, hemofilici, příjemci různých krevních derivátů, dospělí z centrální Afriky, ženy, děti nemocných žen...

r. 1982

Září – Centrum pro kontrolu nemocí (CDC)

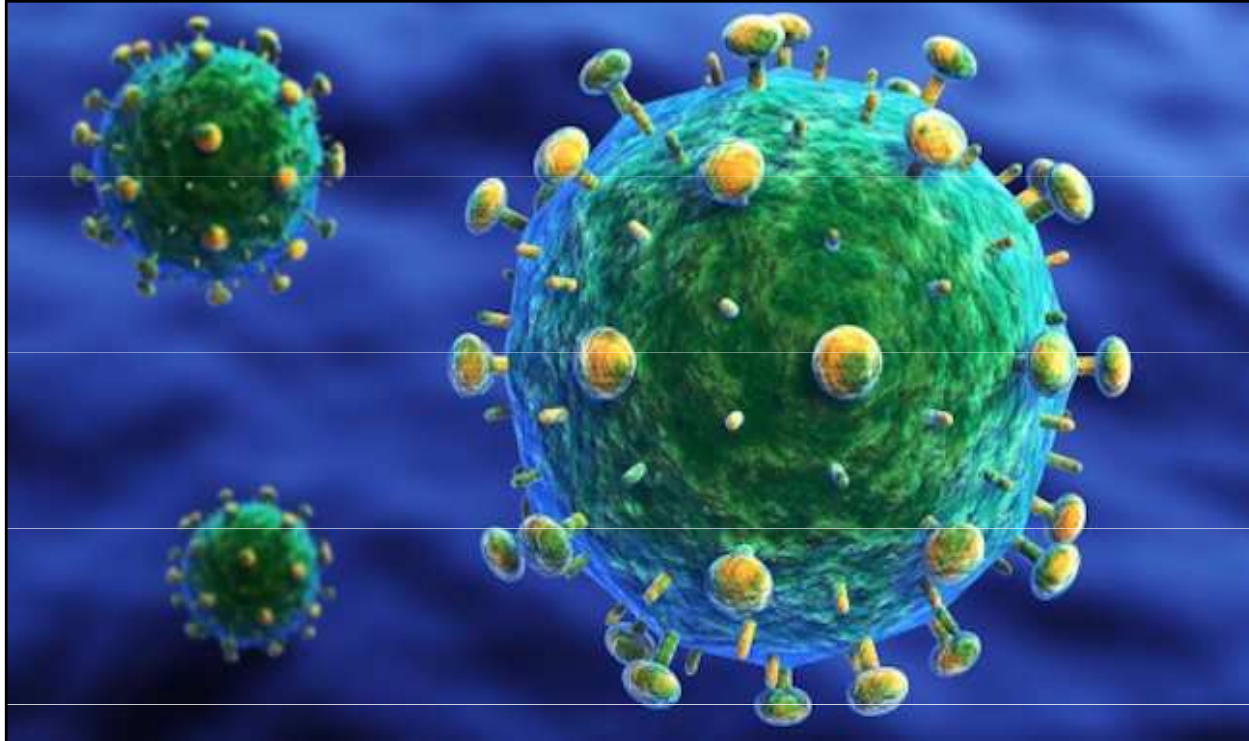
- **A**cquired
  - **I**mmuno
  - **D**eficiency
  - **S**yndrome
-
- **Syndrom získaného imunodeficitu**

Onemocnění **AIDS** – **nejrozvinutější stadium infekce HIV**

- Od začátku rozpoznání velká pozornost celospolečenská, vědecká i medicínská

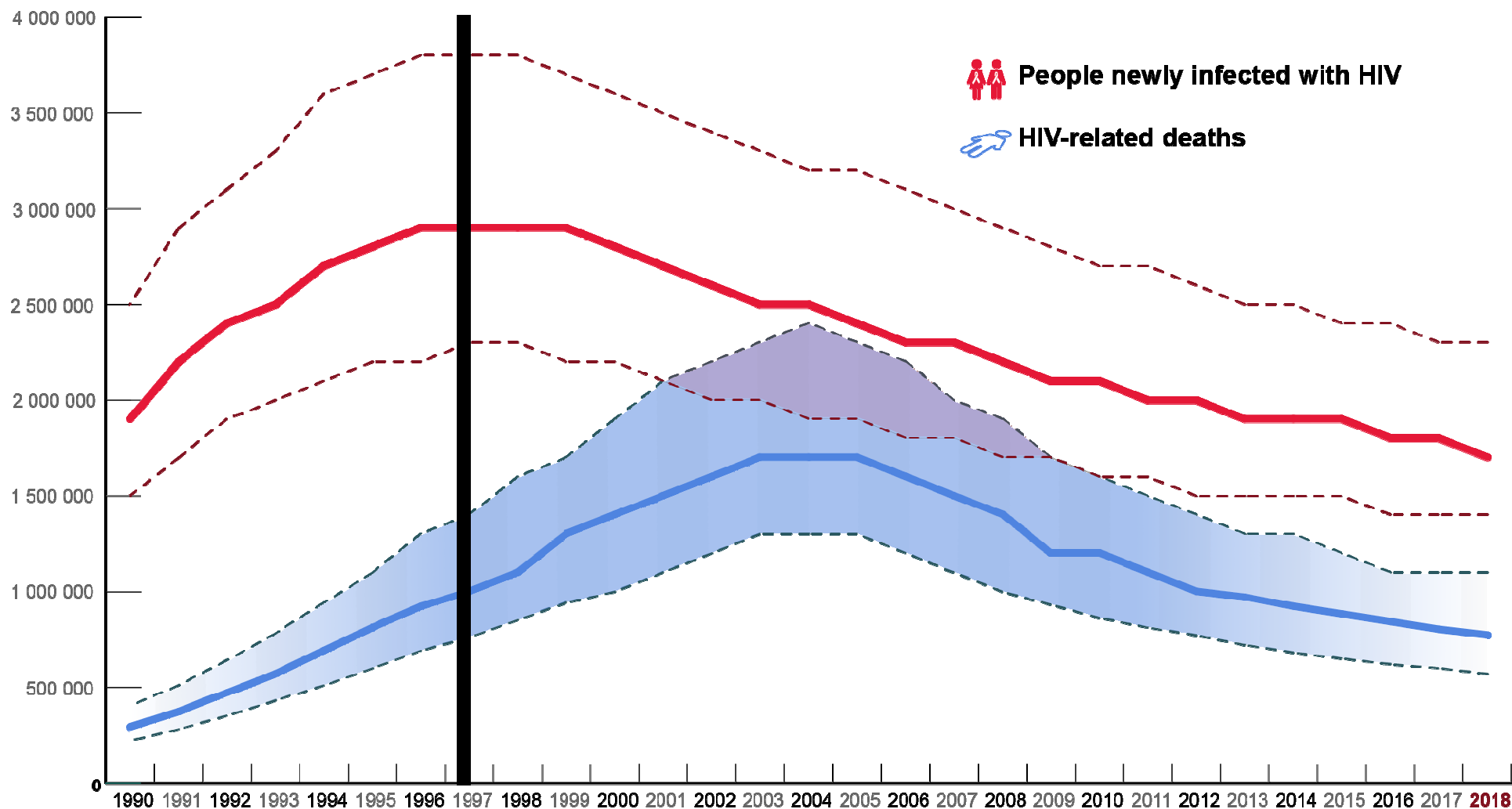

- R. 1983
  - Francie – LAV (Lymphadenopathy – Associated virus)
    - Nobelova cena za objev HIV r. 2008
- R. 1986
  - Mezinárodní komise pro nomenklaturu virů
    - HIV (human immunodeficiency virus)
      - **typ 1** (LAV-1) – z epidemiologického hlediska nejdůležitější, původce probíhající pandemie
      - **typ 2** (LAV-2)

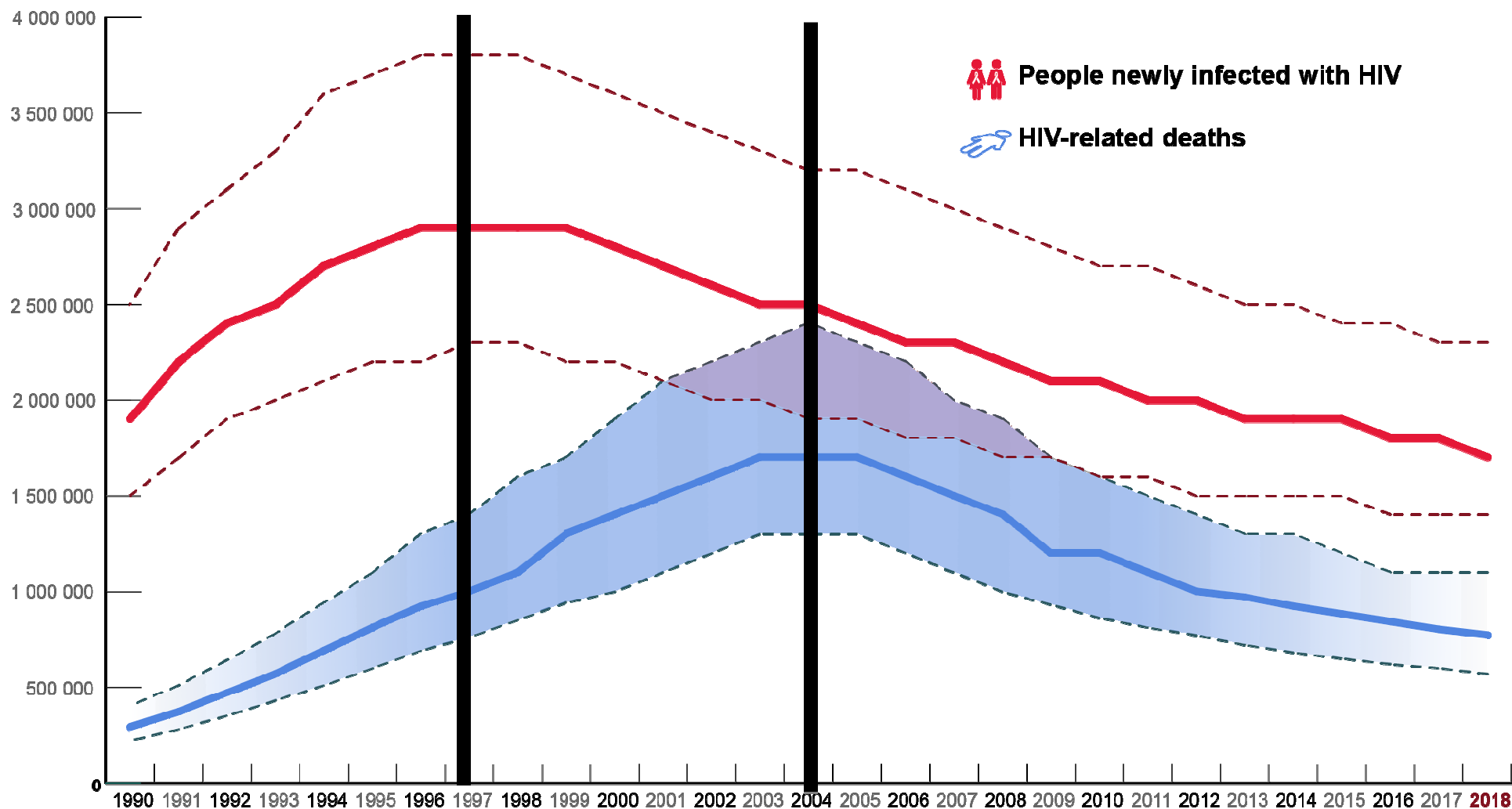
Pokles incidence a mortality po zavedení léčby

Source: UNAIDS/WHO estimates

- Nejvyšší incidence v r. 1997
- Během r. 1997 bylo nově infikováno 3,5 mil lidí

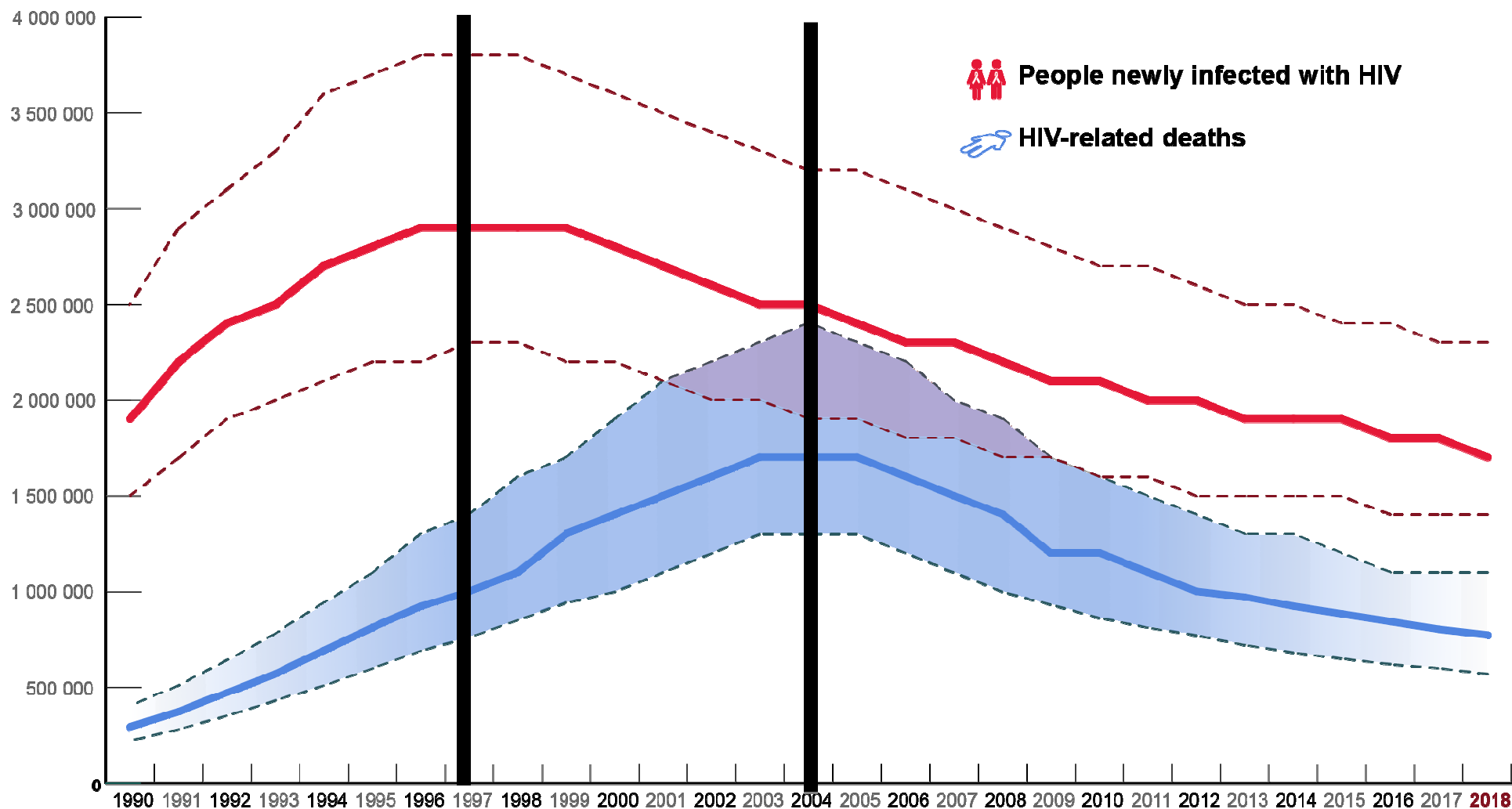
Pokles incidence a mortality po zavedení léčby

Source: UNAIDS/WHO estimates

- Nejvyšší mortalita na HIV byla v r. 2004
- V r. 2004 zemřelo na HIV 2,0 mil lidí

Pokles incidence a mortality po zavedení léčby

Do r. 1997 > 16 000 nových infekcí denně

R. 1999 WHO – AIDS 4. nejčastější příčina úmrtí ve světě

1. nejčastější příčina úmrtí v Africe

World Health Organization

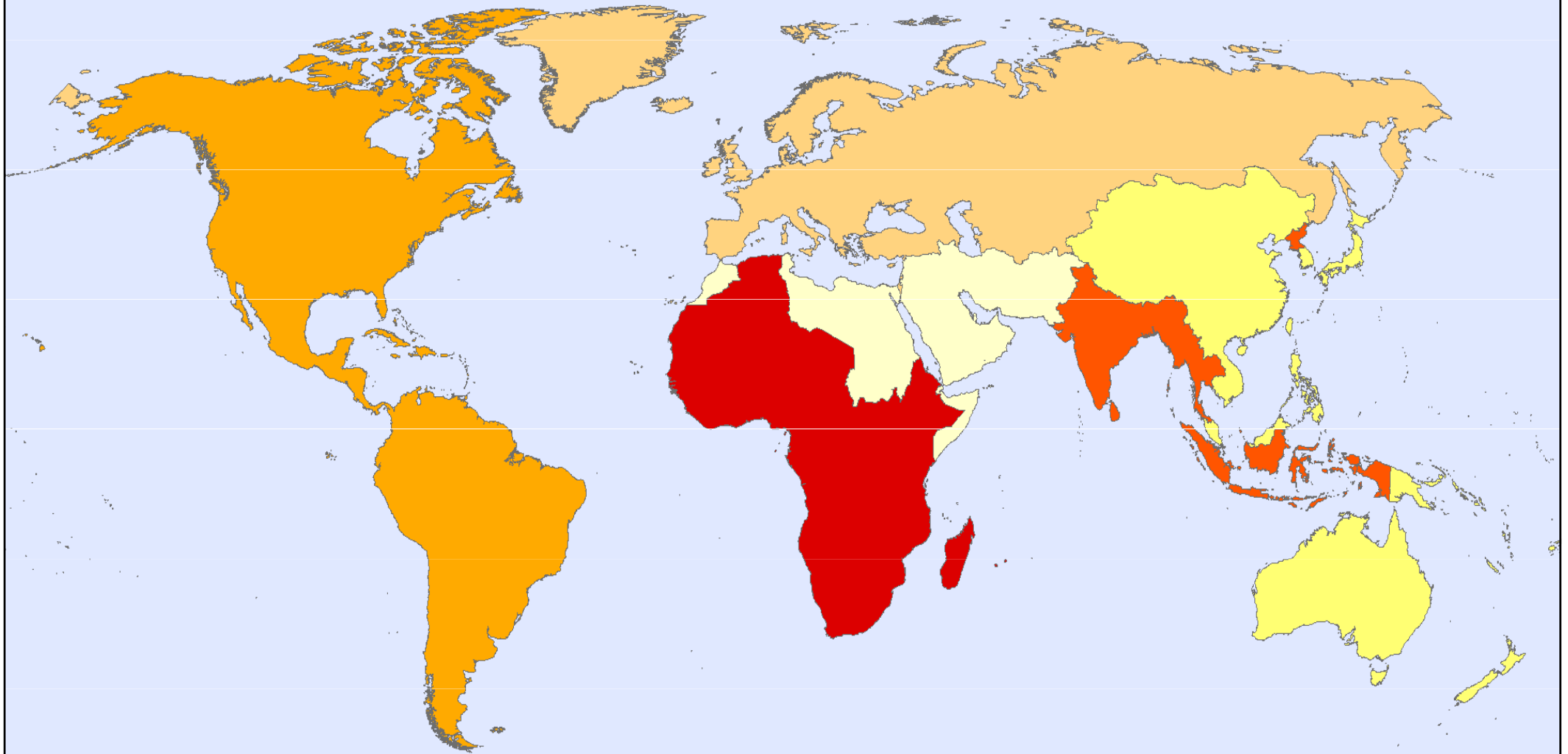

Celková data HIV epidemie (2018)

	People living with HIV in 2018	People newly infected with HIV in 2018	HIV-related deaths 2018
 Total	37.9 million [32.7 million – 44.0 million]	1.7 million [1.4 million – 2.3 million]	770 000 [570 000 – 1.1 million]
 Adults	36.2 million [31.3 million – 42.0 million]	1.6 million [1.2 million – 2.1 million]	670 000 [500 000 – 920 000]
 Women	18.8 million [16.4 million – 21.7 million]	–	–
 Men	17.4 million [14.8 million – 20.5 million]	–	–
 Children (<15 years)	1.7 million [1.3 million – 2.2 million]	160 000 [110 000 – 260 000]	100 000 [64 000 – 160 000]

Source: UNAIDS/WHO estimates

r. 2018 Celkový počet lidí žijících s HIV 37,9 mil

Afrika – 25,7 mil

JV Asie – 3,5 mil

J a S Amerika – 3,4 mil

Z a V Evropa – 2,3 mil

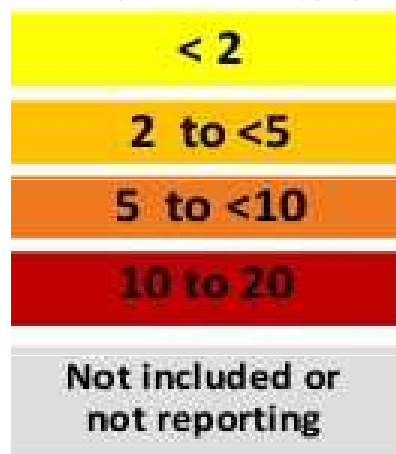
Střední východ – 350 000 mil

Západní Pacifik – 1,5 mil

Nově diagnostikovaní lidé s HIV , 2018 (země EU/EEA)

Rate per 100 000 population:

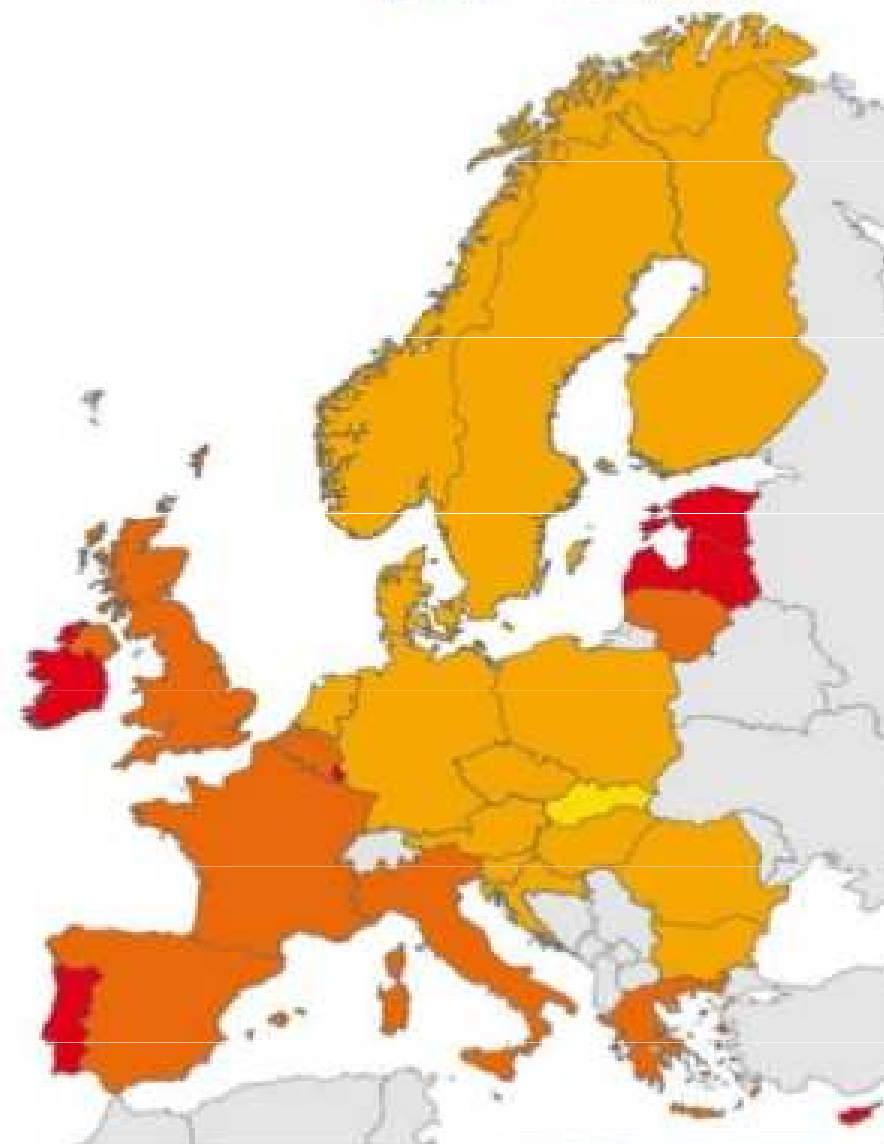

EU/EEA rate: 5.9 per 100 000*

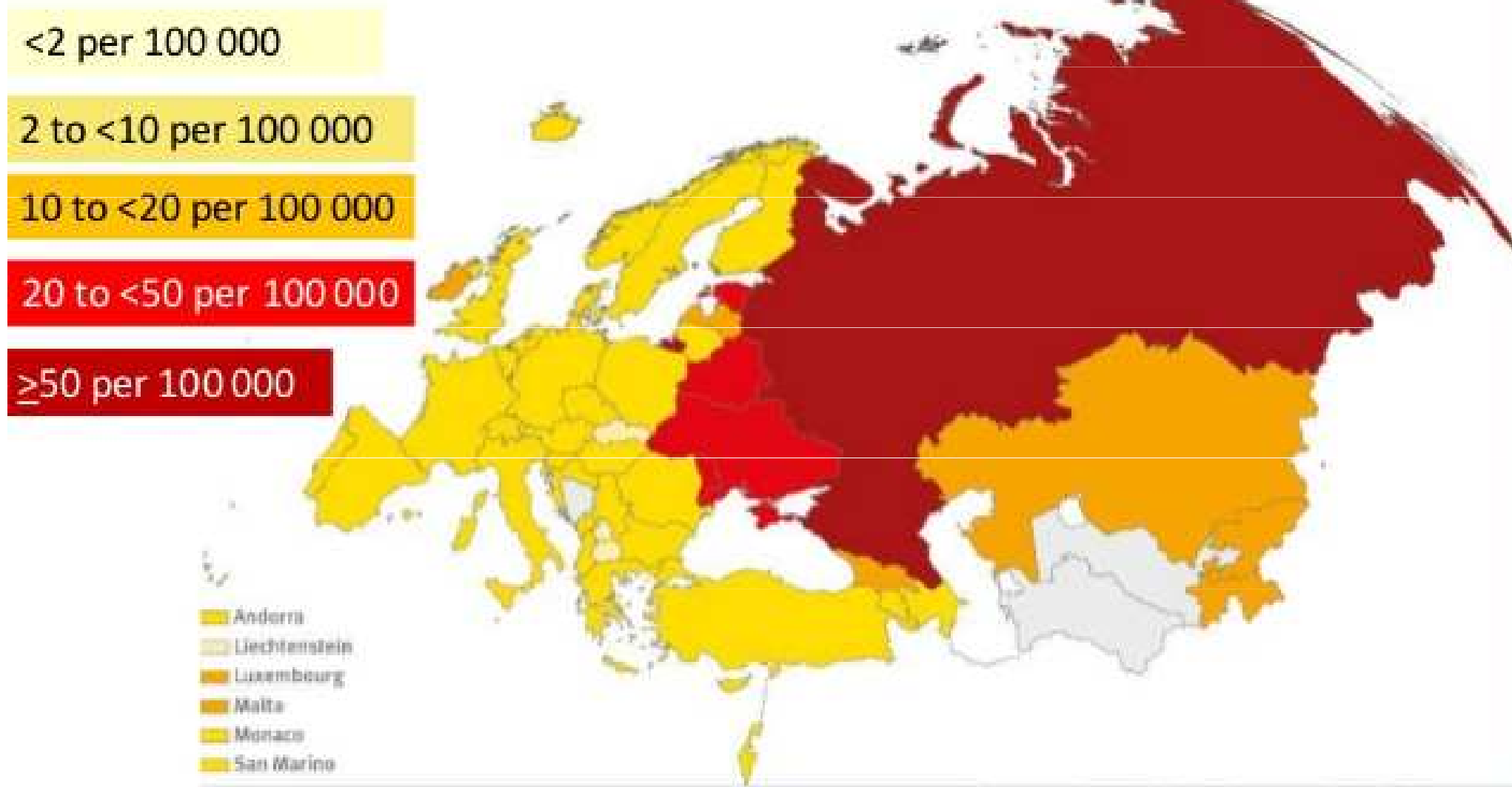
Non-visible countries

Source: ECDC/WHO (2017). HIV/AIDS Surveillance in Europe 2017–2016 data
* adjusted for reporting delay

Nově diagnostikovaní lidé s HIV , 2018

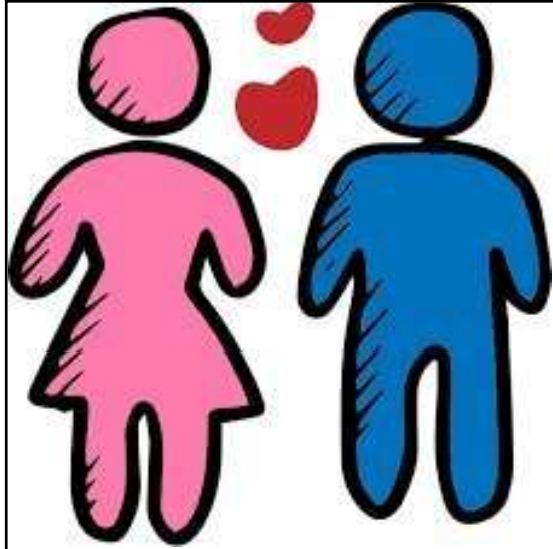
> 1 mil HIV-pozitivních žije v Rusku

> 64 % všech nových diagnóz HIV/rok v Evropě bylo v Rusku

Způsob přenosu HIV

- Vysoká koncentrace viru v tělesných tekutinách
  - **Krev**
  - **Sperma, vaginální sekret**
  - **Mateřské mléko**
- Nízká koncentrace viru – moč, stolice, sliny zvratky, nasální sekret, sputum, slzy, pot...
- Akceptované možnosti přenosu HIV
  - **Sexuálně**
  - **Parenterálně**
  - **Vertikálně**

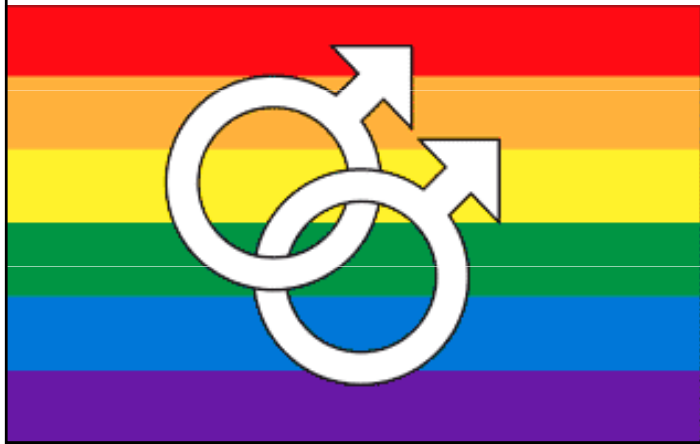

1. Sexuální přenos

- Nechráněným sexuálním stykem s HIV+ osobou
- Celosvětově nejvýznamnější způsob přenosu (> 95 % HIV infikovaných)

- **Heterosexuální styk**

- Hlavní způsob přenosu HIV celosvětově (90 % všech infikovaných)

- **Homosexuální styk (resp. MSM)**

- Hlavní způsob přenosu HIV v záp. Evropě (v ČR), Sev. Americe, Austrálii

2. Parenterální přenos

Intravenózní uživatelé drog

- v ČR < 4 % ze všech HIV+

Příjemci krve a krevních derivátů

- Screeningové testování od r. 1987
  - Dárců krve
  - Krevních a plazmatických produktů
    - ↓ přenosu HIV
  - Nové technologie výroby krevních a plazmatických produktů

3. Vertikální přenos

Z HIV+ matky na dítě

Během:

- Těhotenství (in utero)
  - Porodu (nejrizikovější)
  - Kojení
-
- S intervenčním přístupem matka - ART, SC, nekojí

Pravděpodobnost
přenosu HIV na dítě < 5 %
(bez intervence kolem 50 %)

> 10 % HIV+ dětí na celém světě
– infikováno kojením
(zejména v ekonomicky
chudých zemích)

3. Vertikální přenos

V ČR do konce r. 2017

- 197 těhotenství
- 201 novorozenců
(4x dvojčata)

- S intervenčním opatřením
riziko přenosu HIV z matky
na dítě v ČR < 1,5 %

Virulence HIV – velmi nízká

- HIV
  - **Velmi citlivý**
  - Vitální tělesné tekutiny
  - Ve vnějším prostředí ihned zahyne
  - V zaschlých tělesných tekutinách – neinfekční
  - Neproniká intaktním kožním krytem
- HCV – 10x vyšší virulence
- HBV – 100x vyšší virulence

Bezpečnostní pravidla

- **Obecně platné zásady bezpečnosti práce**
  - **Fyzikální vyšetření** - žádné ochranné pomůcky
    - Společenský kontakt zcela bez rizika
  - **Odběr biologického materiálu** - rukavice
  - **Invazivní zákrok** - rukavice, rouška se štítem, zástěra...
- **Dekontaminace HIV+ materiálu**
  - Podle obecně platných zásad ve zdravotnickém zařízení
  - **Obvyklé dezinfekční prostředky**
  - **Obvyklé mechanické ošetření**

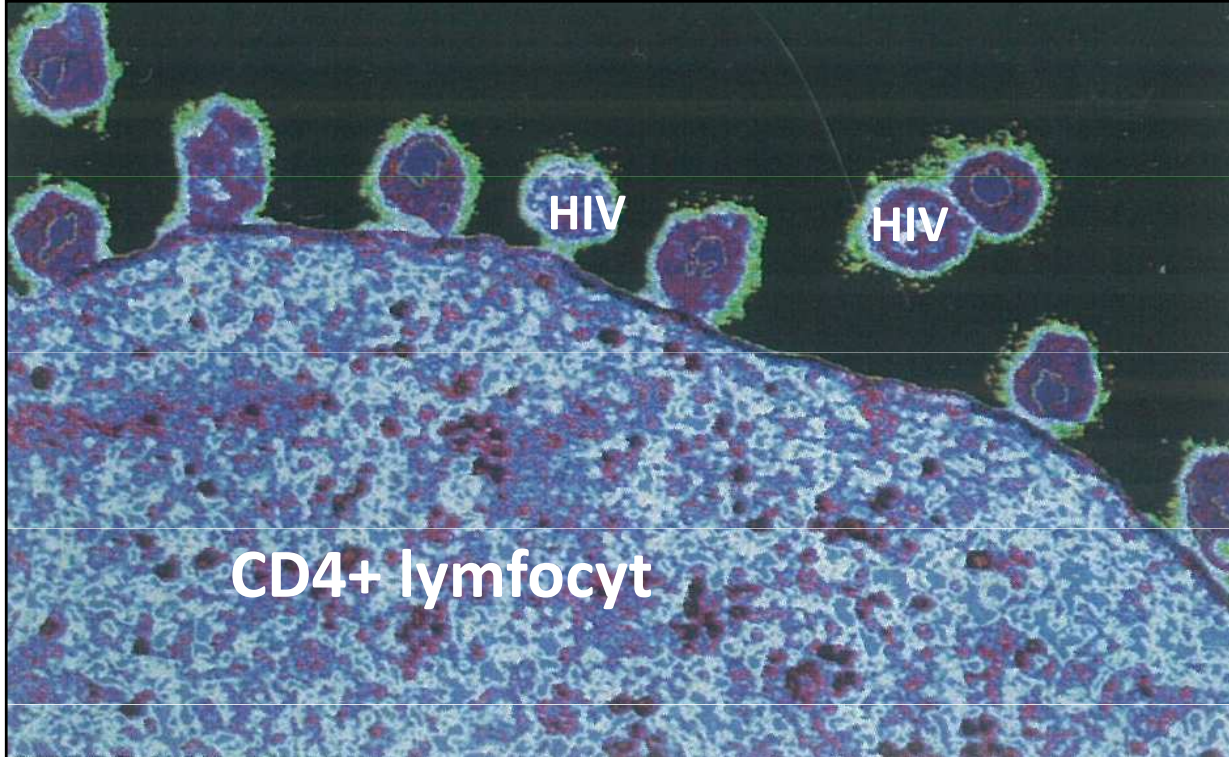
Riziko profesionálního přenosu HIV při chirurgických výkonech

- **Charakter poranění**

- **Vysoce rizikový** – hluboký vpich nebo říznutí při operaci
- **Méně rizikové** – škrábnutí, potřísnění neintaktní kůže, delší kontaminace sliznice
- **Bez rizika** – potřísnění intaktní kůže, krátká kontaminace sliznice

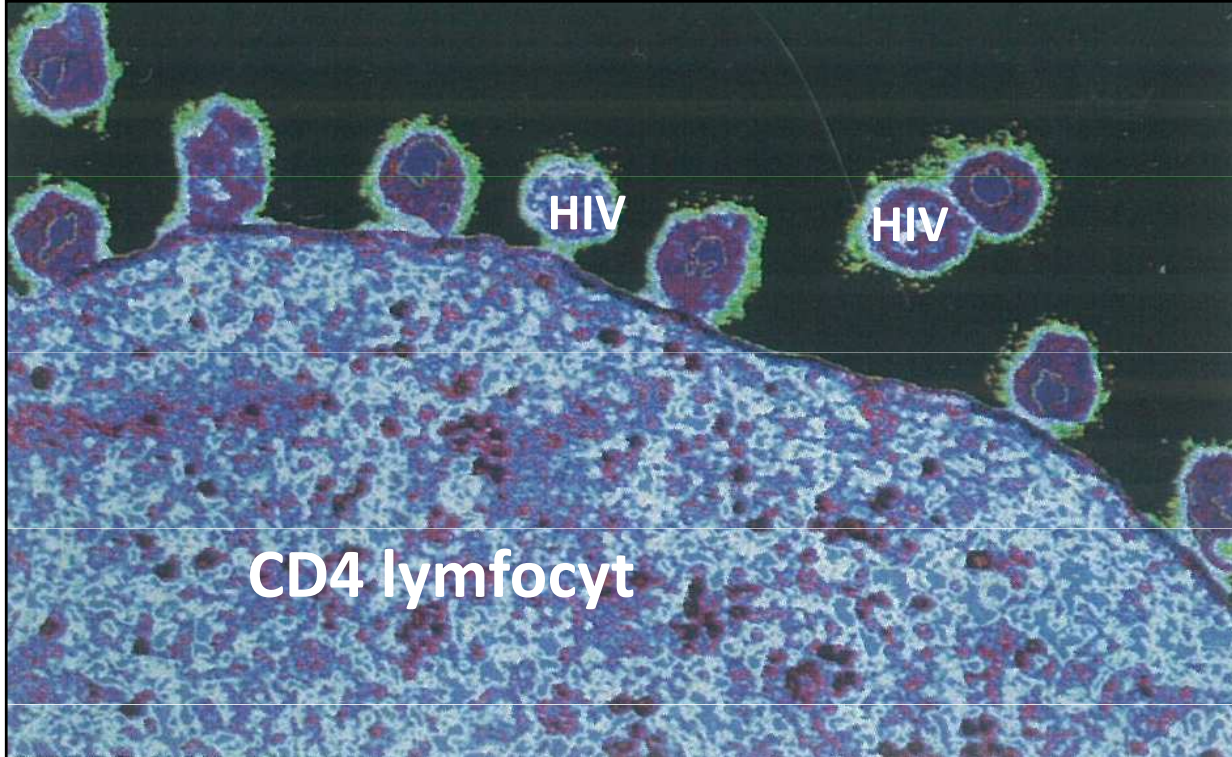
- **Zdrojová osoba**

- Jistá **neléčená** infekce HIV (vysoká virémie) – riziko sérokonverze 0,3 %
- Jistá **léčená** infekce HIV (virémie pod hladinou detekovatelnosti PCR testů) – riziko přenosu infekce extrémně malé až nepravděpodobné

Lidský virus imunodeficiency (HIV)

- Primárně napadá **buňky imunitního systému (CD4+ lymf., Th lymf.; první linie celulární imunity)**
- Množí se v lymfocytech, ze kterých se uvolňuje zralý virus
- CD4+ lymfocyty podléhají lyze a klesá jejich počet
- Klesá výkonnost imunitního systému , která progreduje
  - Stav končí smrtí

- Dlouhá latentní fáze není doprovázena viditelnými příznaky (10 i více let)
- Člověk neví o své infekci, kterou šíří nevědomky dál

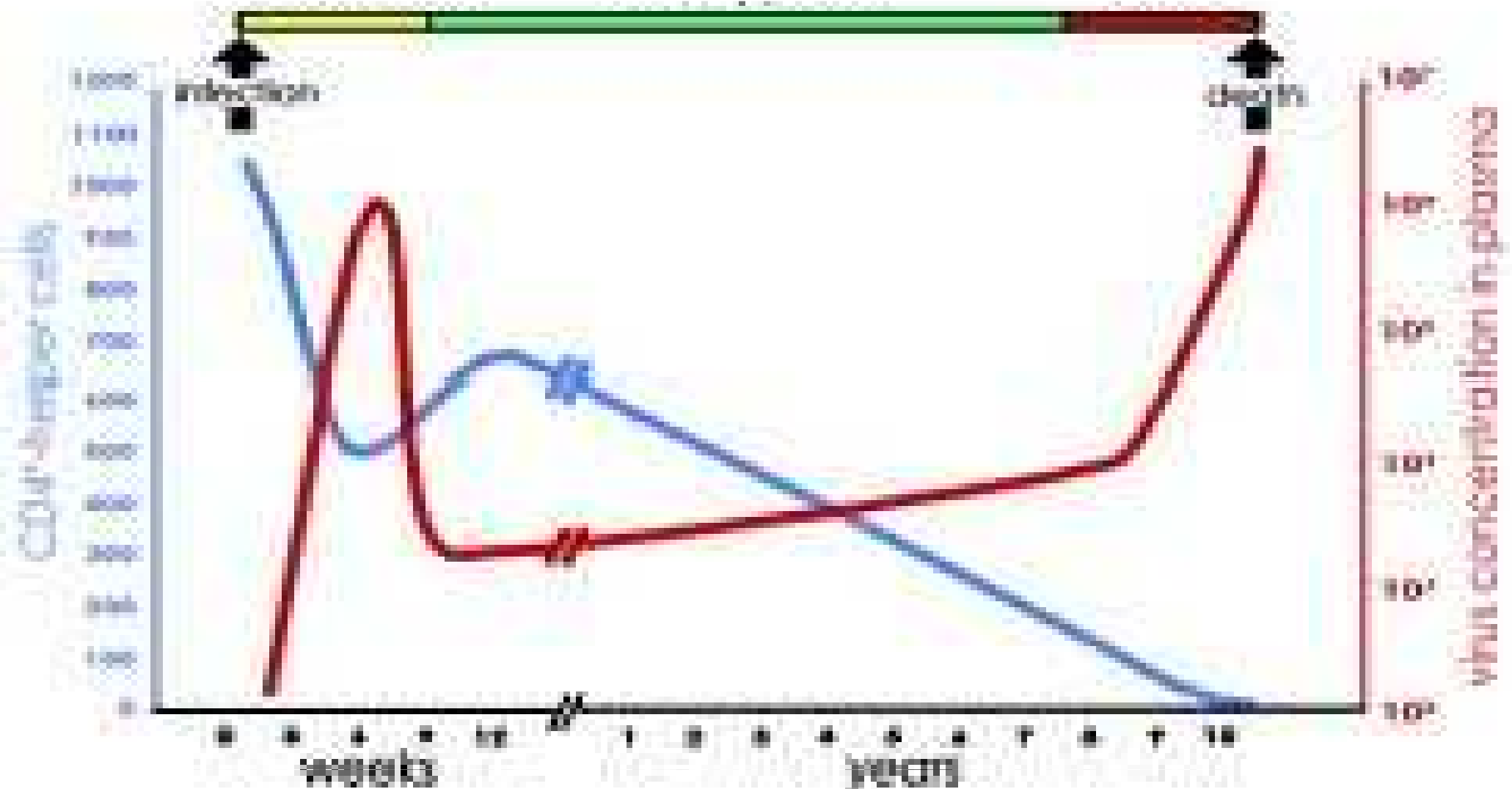
Přirozený průběh HIV infekce (bez léčby)

- Postupný pokles počtu CD4+ lymfocytů (základní imunologický marker)
- Postupný nárůst počtu kopií RNA HIV (virová nálož - VL) – základní virologický marker

Acute infection

Latency phase

AIDS

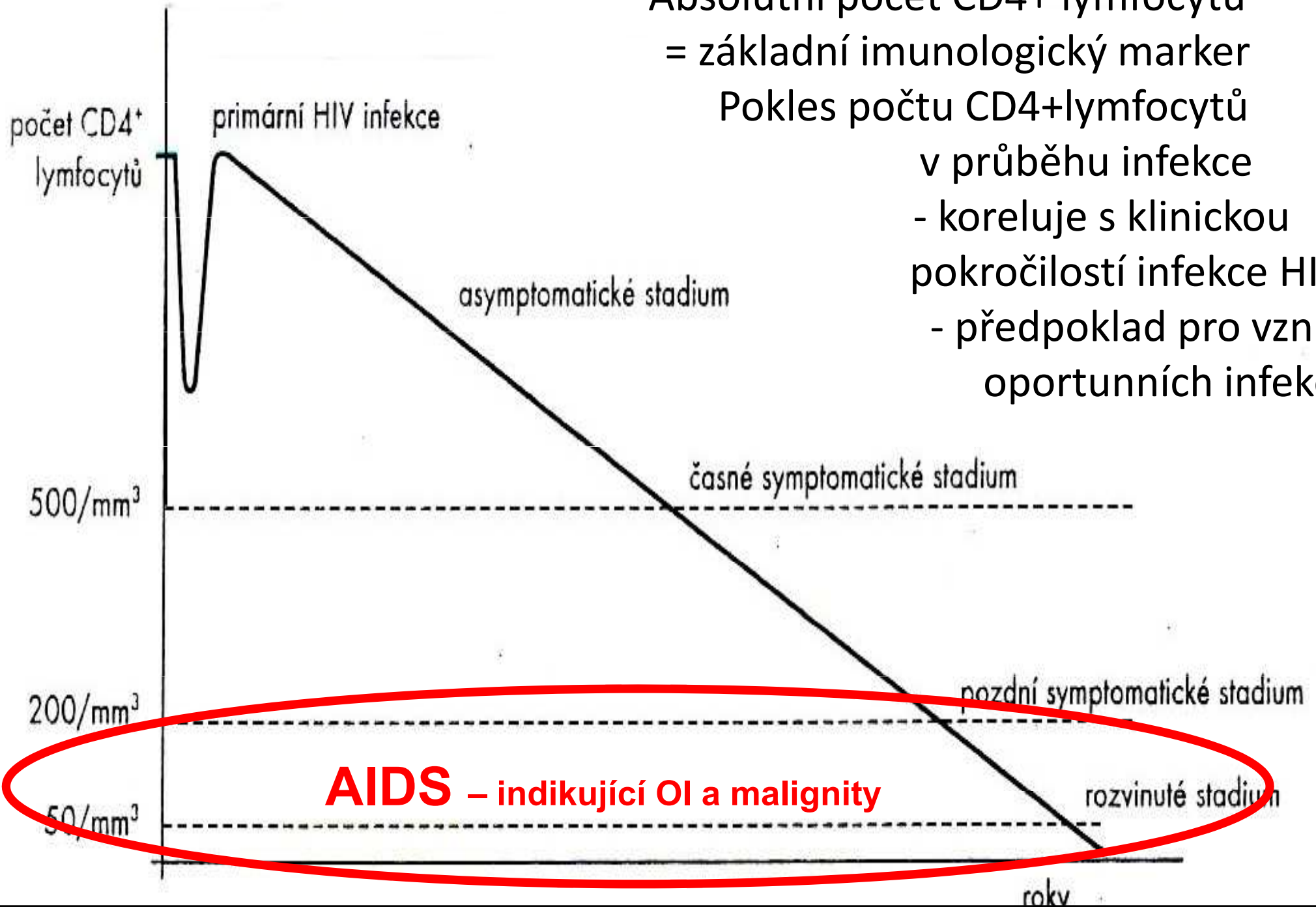
Absolutní počet CD4+ lymfocytů
= základní imunologický marker

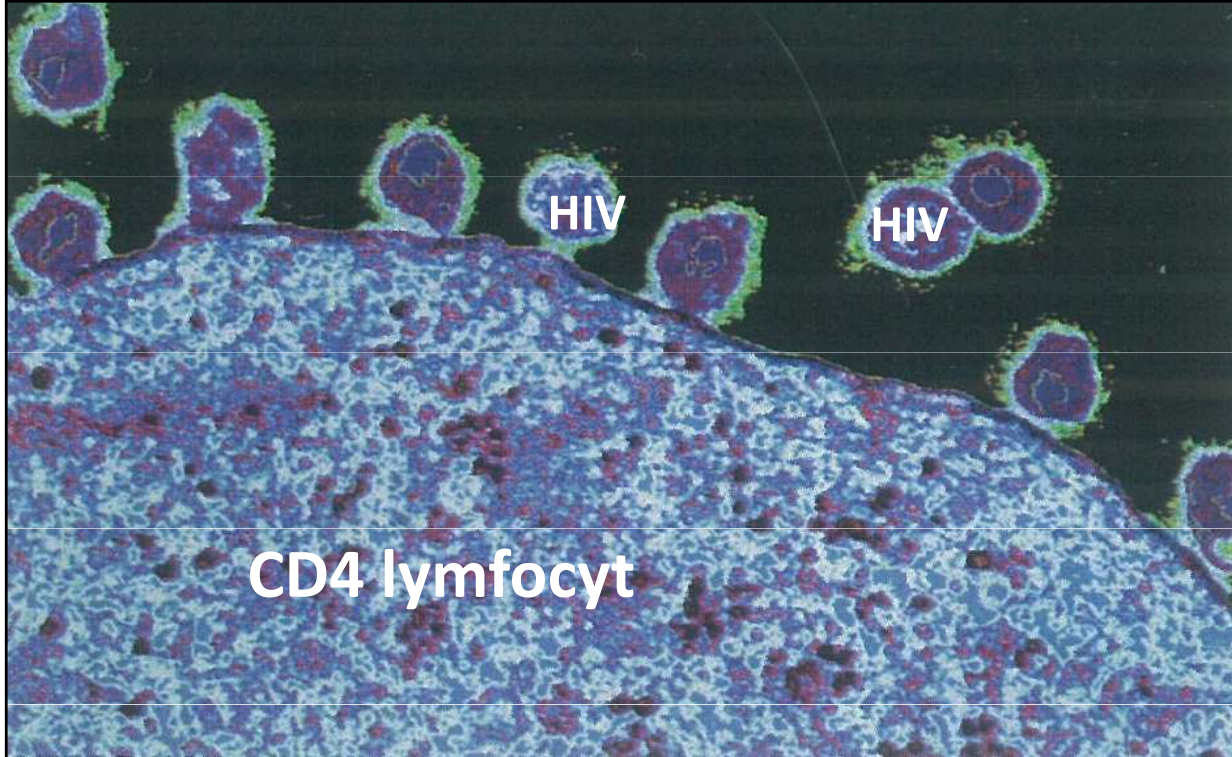
Pokles počtu CD4+lymfocytů

v průběhu infekce

- koreluje s klinickou
pokročilostí infekce HIV

- předpoklad pro vznik
oportunních infekcí

- **Neexistuje žádný specifický klinický projev infekce HIV**
- **Známky poklesu výkonnosti imunitního systému**
  - Provázeny klinickými projevy stejnými jako u celé řady nejrůznějších nemocí
    - Nejčastější různé infekční komplikace
    - V pozdních fázích některé nádory

Klasifikace HIV podle CDC

Laboratorní kategorie

Klinické kategorie

**Absolutní počet CD4+
lymfocytů**

A

Asymptomatická
infekce, primární
(akutní) infekce,
perzistující
generalizovaná
lymfadenopatie

B

Tzv. „malé“ oportunní
infekce

C

AIDS

- tzv. „velké“ oportunní
infekce, nádory,
některé stavy

1

$\geq 500/\text{mm}^3$

A1

B1

C1

2

$200-499/\text{mm}^3$

A2

B2

C2

3

$< 200/\text{mm}^3$

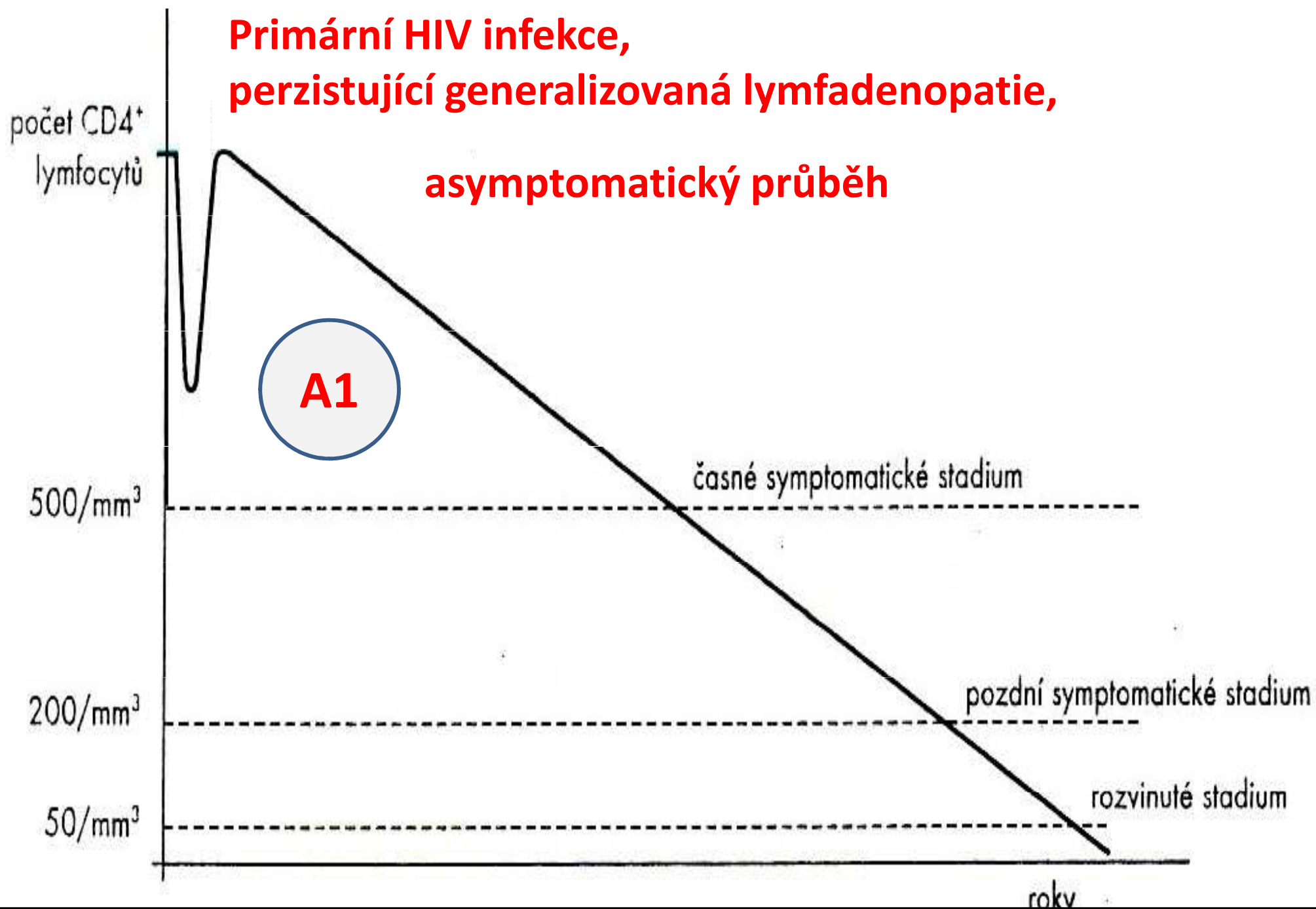
A3

B3

C3

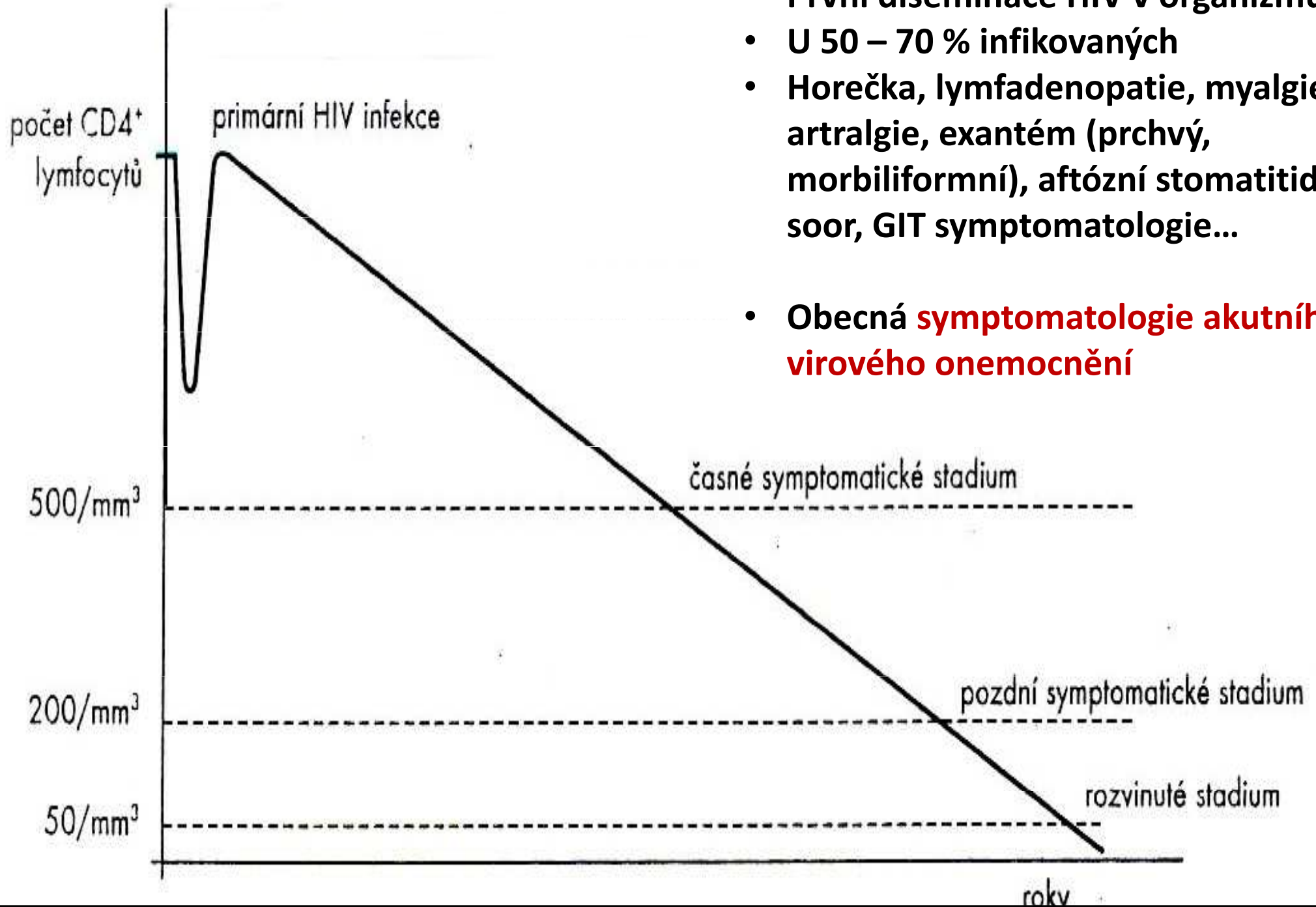
Klinická kategorie A

**Primární HIV infekce,
perzistující generalizovaná lymfadenopatie,
asymptomatický průběh**

Primární infekce HIV

- 2-6 týdnů po expozici
- První diseminace HIV v organismu
- U 50 – 70 % infikovaných
- Horečka, lymfadenopatie, myalgie, artralgie, exantém (prchvý, morbiliformní), aftózní stomatitida, soor, GIT symptomatologie...
- Obecná **symptomatologie akutního virového onemocnění**

Primární infekce HIV (akutní retrovirový syndrom)

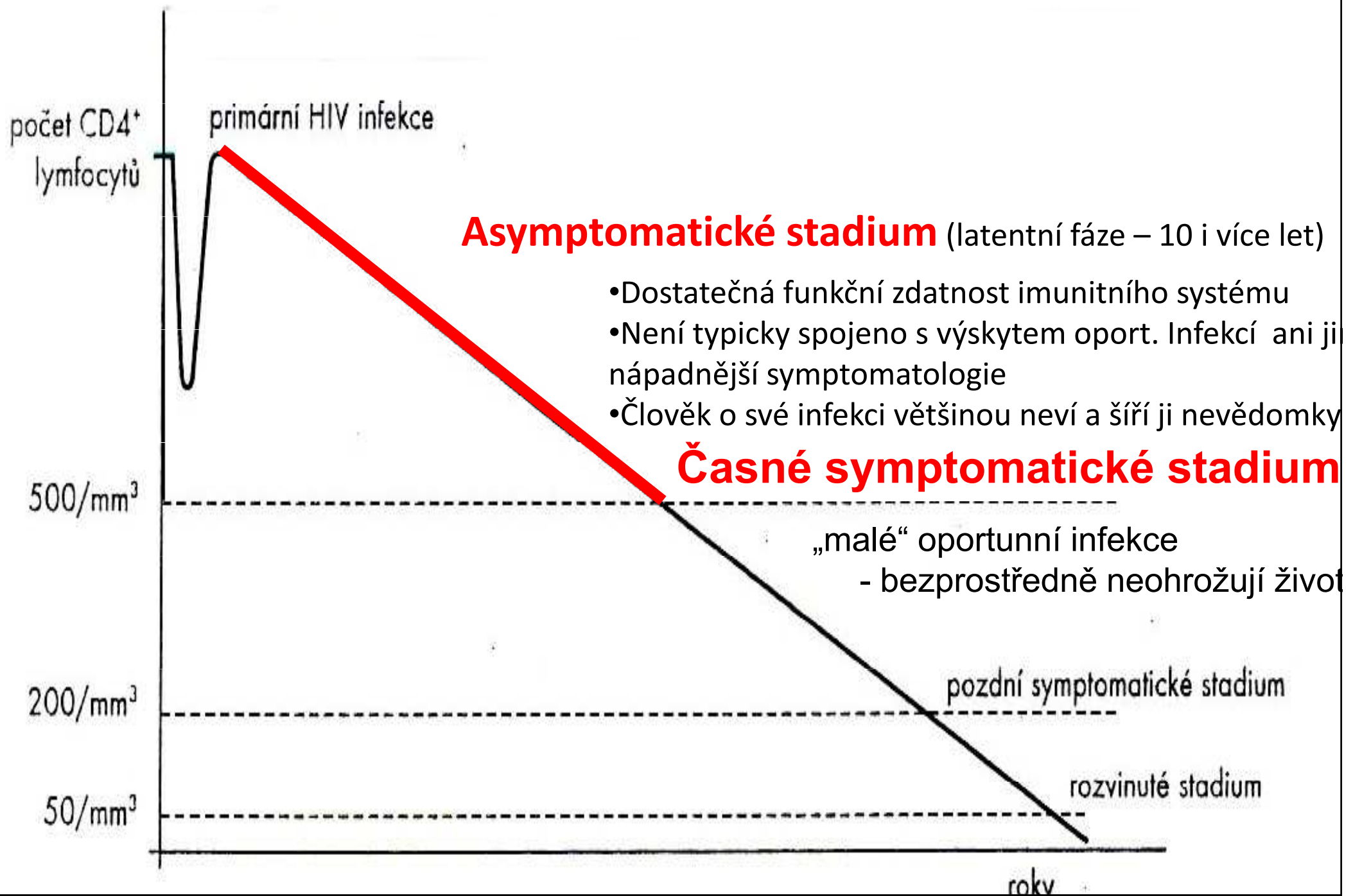
Herpetická gingivostomatitida

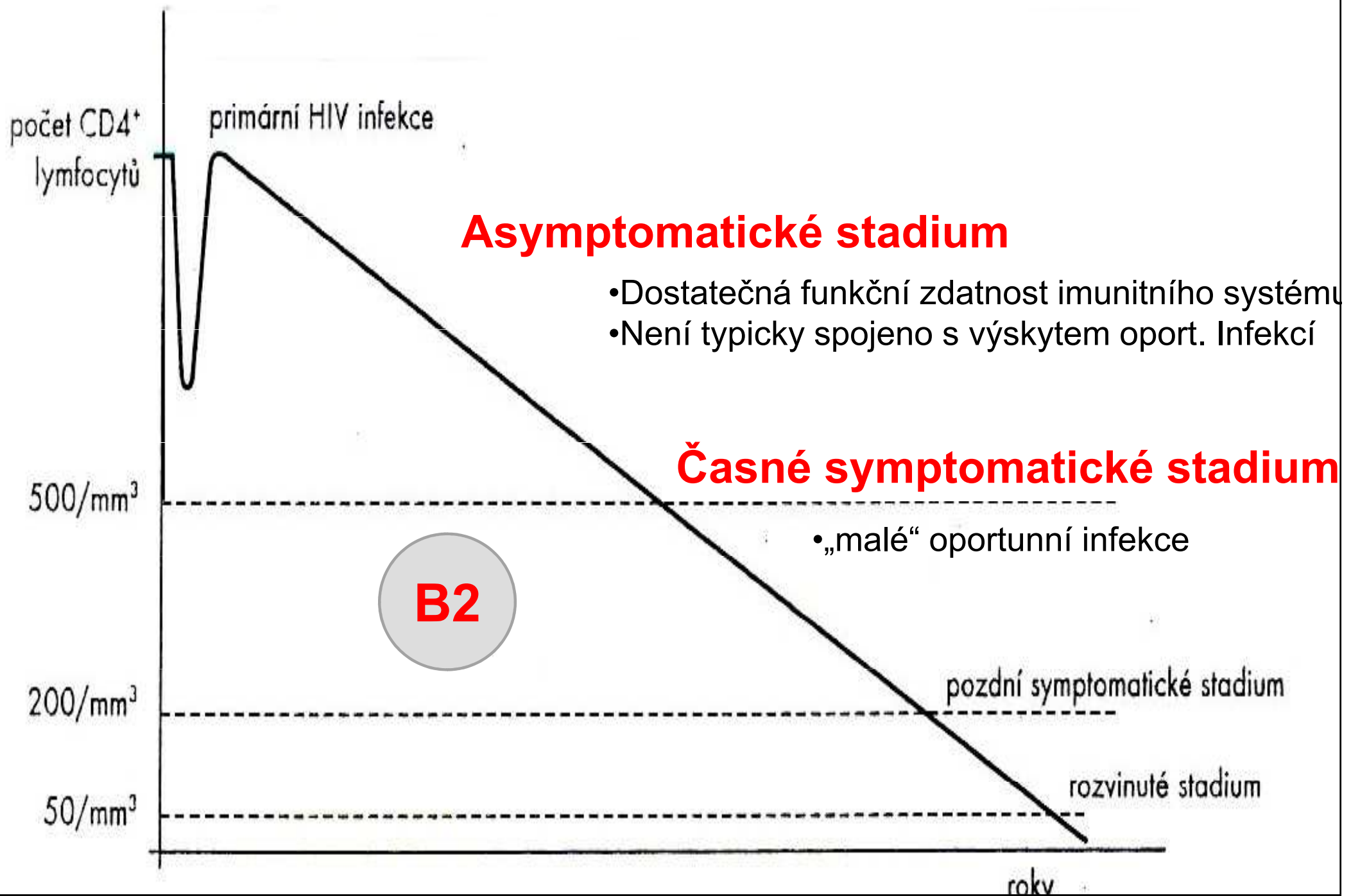
Makulopapulózni rash

Pokles počtu CD4 lymfocytů v průběhu času

Klinická kategorie B

„Malé“ oportunní infekce

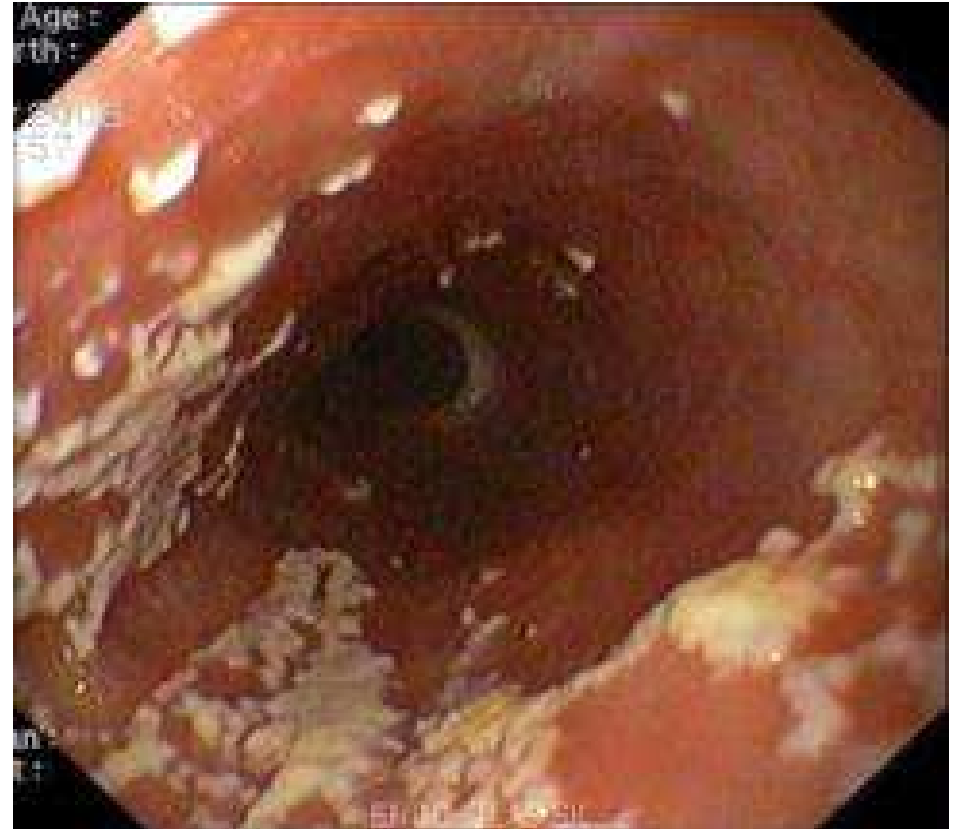
- Podmínka vzniku = insuficience imunitního systému,
  - ↓ CD4+ lymfocytů
- **Klinická manifestace OI:**
  - Indikuje zařazení do příslušné klinické kategorie B nebo C
  - **Obdobná, jako u HIV-negativních**

Kandidóza v DÚ

Esophageální kandidóza (klinická kategorie B)

Endoskopický obraz – bělavé nálety na sliznici jícnu (kandida)

Povrchové mykózy

Onychomykóza

Dermatomykóza

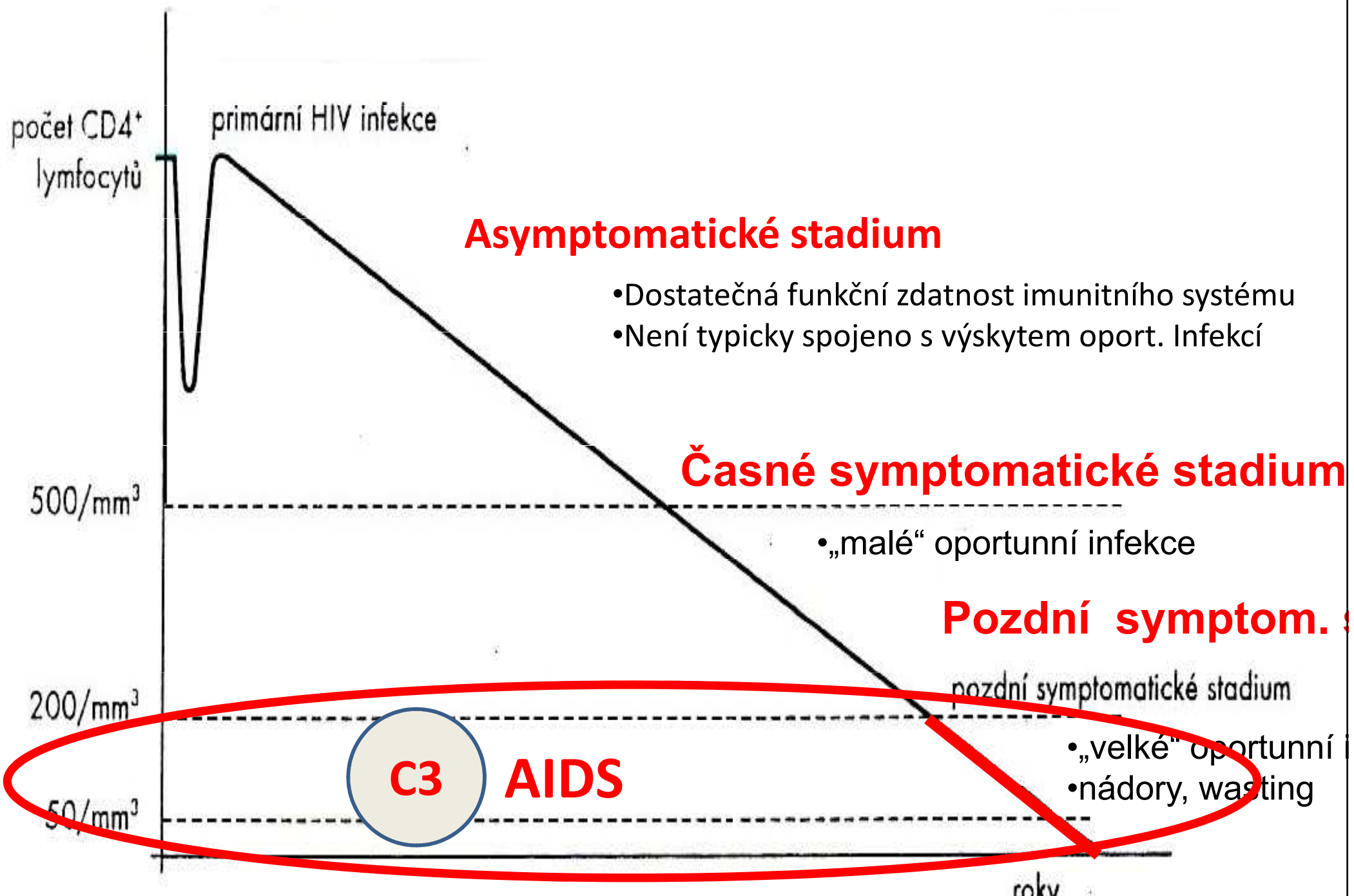

Herpes zoster (pásový opar)

AIDS – syndrom získaného imunodeficitu

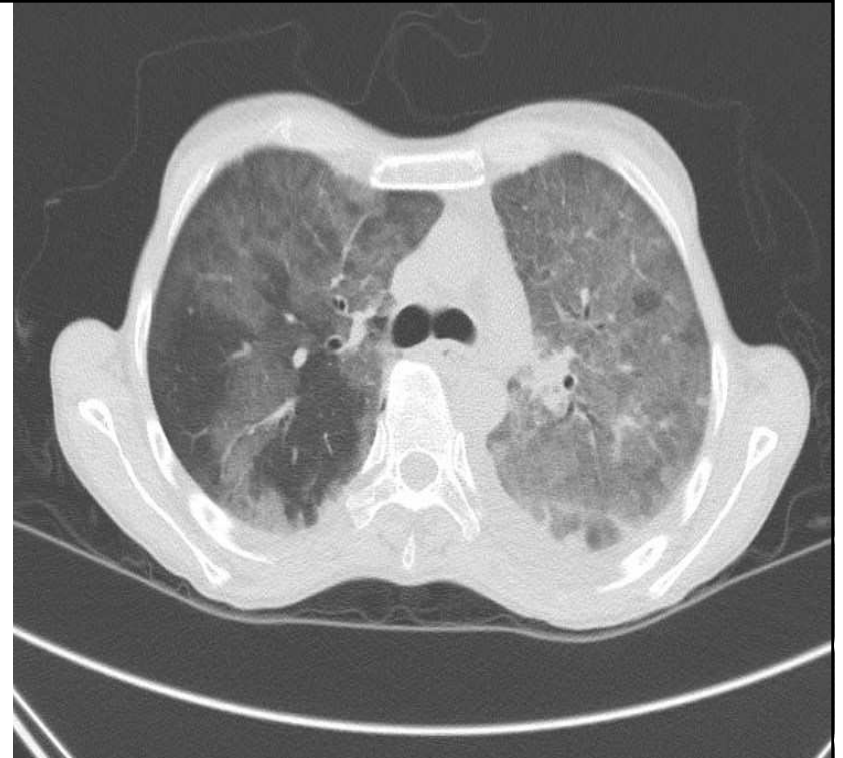

AIDS

– syndrom získaného imunodeficitu

- Bez adekvátní léčby – vždy smrtelný
- Klinicky se projevuje prostřednictvím:
  - „Velké“ oportunní infekce
    - etiol. agens – viry, bakterie, plísňe, parazité
  - Nádory
  - HIV-encefalopatie
  - Wasting syndrom
- CD4 lymfocyty ≤ 200 bb/ μ l

PCP – pneumocystová pneumonie

- nejčastější OI a nejčastější příčina úmrtí lidí infikovaných HIV před zavedením ART
- Etiol. agens – plíseň *Pneumocystis carinii jiroveci*

Několik týdnů „chřipkovité“ příznaky, výrazný váhový úbytek

Trias:

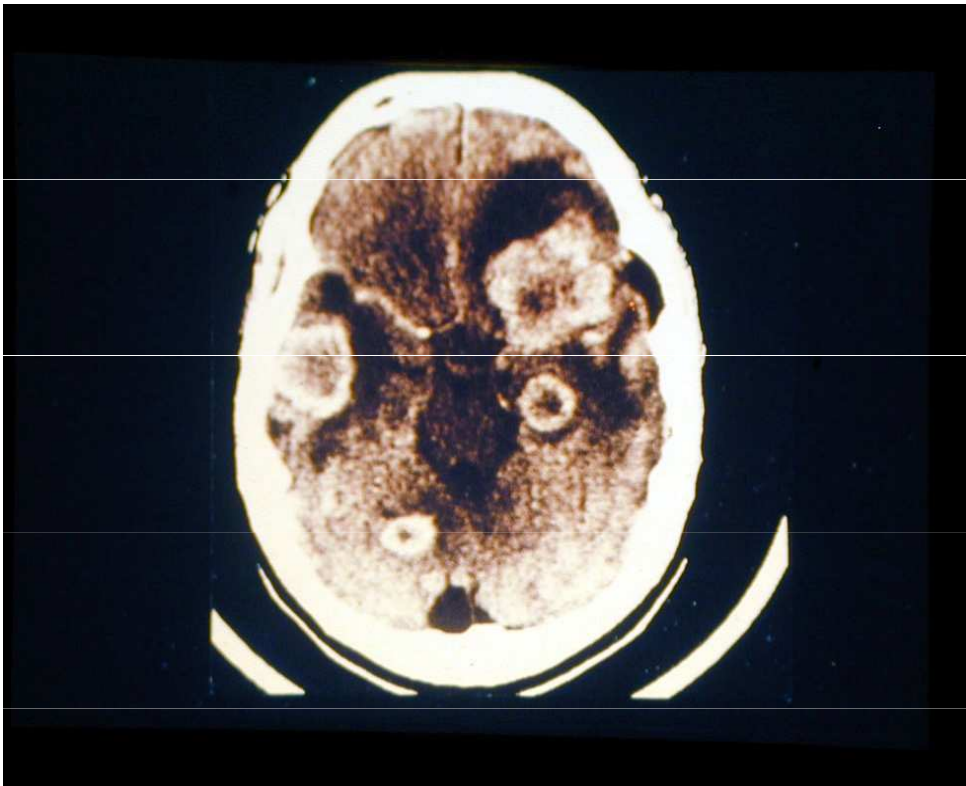
1. Subfebrilie
2. Neproduktivní kašel
3. Progredující dušnost

Bez léčby končí smrtí

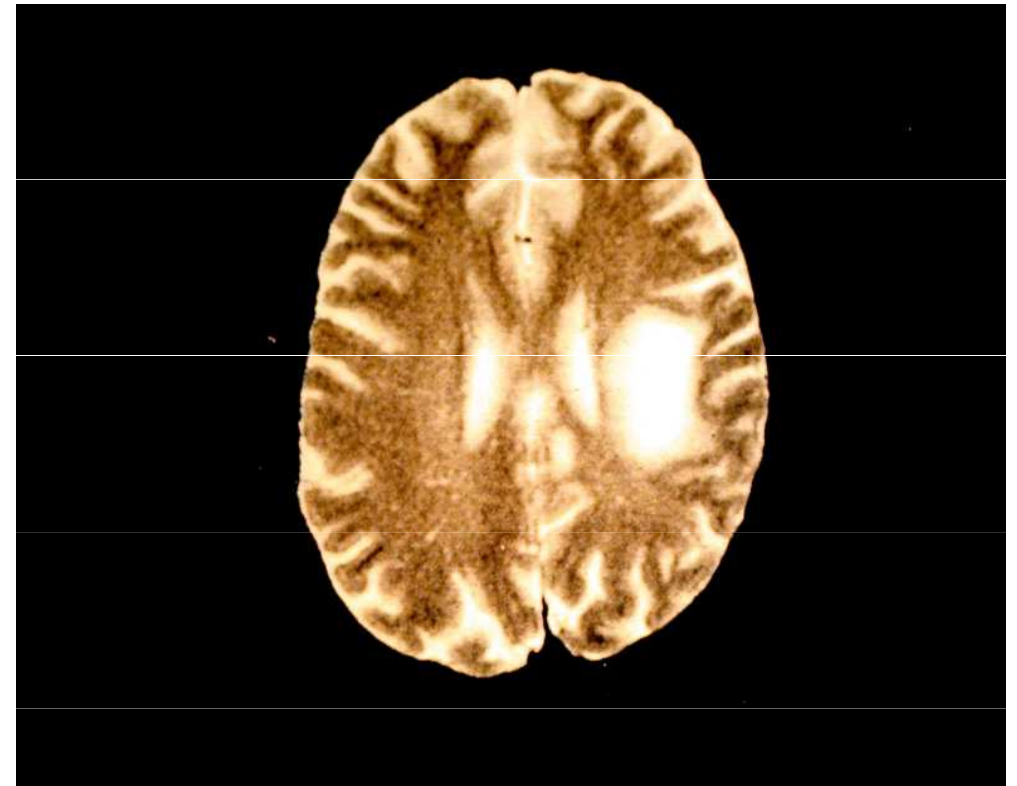

AIDS – klinická kat. C

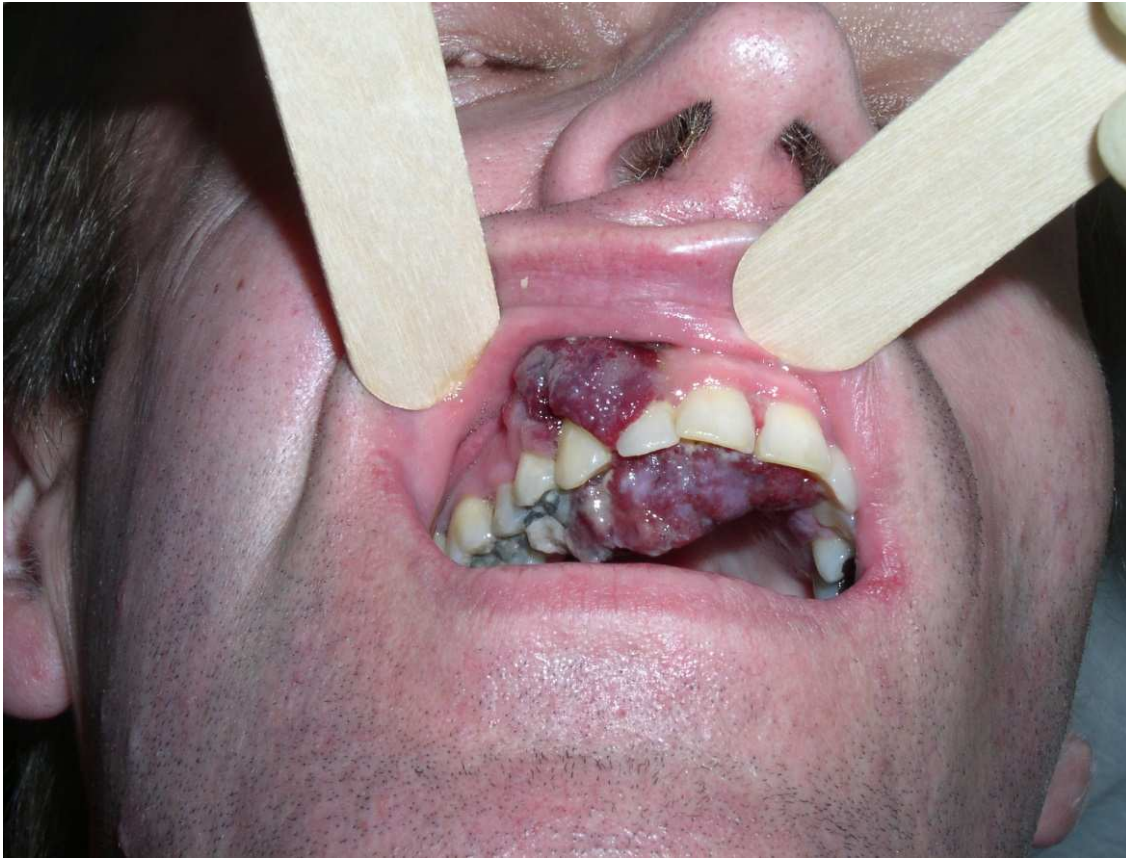
Mozková toxoplazmóza

**Progresivní multifokální
leukoencefalopatie**

AIDS - Kaposiho sarkom

Kaposiho sarkom

Non-Hodgkinský lymfom (AIDS, klinická kat. C)

Wasting syndrom, syndrom chátrání

r. 1982

- V Ugandě hlášeny případy nové smrtelné ztráty hmotnosti – tzv. „slim“ disease (štíhlá nemoc)

Diagnostika infekce HIV

- Klinické projevy velmi polymorfní a nespecifické, vyskytují se u různých jiných onemocnění
1. Podmínka diagnózy infekce HIV
= exaktní průkaz **specifických protilátek anti-HIV (metodou ELISA)**
    - Bez přítomnosti protilátek anti-HIV není přítomna infekce HIV
  2. **Stanovení počtu kopií RNA HIV/ml krve (metodou PCR)**
    - Pro monitoring efektu léčby, nikoli ke stanovení diagnózy HIV-positivity

Věstník MZČR, částka 10/2016

- Každý zdravotnický pracovník
a každý poskytovatel zdravotních služeb
či zařízení sociální péče
poskytuje péči osobám s infekcí HIV
v plném rozsahu a bez jakéhokoli omezení

V ekonomicky vyspělých zemích infekce HIV již není onemocněním výhradně mladé věkové kategorie !!!

Pacienti $\geq$ 50 let v ekonomicky vyspělých zemích

- 30 % z celkového počtu
- **40 % pacientů s nově dg. infekcí HIV**
  - 50 % pacientů stádium extrémně těžké imunologické dysfunkce
  - Horší prognóza
  - Nižší regenerační potenciál
  - Vyšší pravděpodobnost následných komplikací (nádory, akcelerace KVO, metabolických komplikací etc.)

WHO/CDC

prohlášení k ústupu pandemie

Základní nástroj vedoucí k ústupu pandemie HIV

- Podstatně **častější a včasné testování**
na přítomnost protilátek anti-HIV
  - **Včasná diagnostika**
  - **Včasná léčba (ihned po zjištění dg. HIV-pozitivity)**
    - Benefit pro jedince infikované HIV
    - Benefit pro veřejné zdravotnictví a zdravotní péči

Děkuji Vám za pozornost.....